СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 239. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 14. жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 239. Jersey City, N. J., Thursday, October, 14. 1926. THREE CENTS

КОНВЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ОСУДЖУЄ ДИКТАТУРУ БОЛЬШЕВИКІВ І ФАШИСТІВ

ДІТРОЙТ, Мишиґен, 12. жовтня. — Цілий майже нинішний день засідань конвенції Американської Федерації Праці зійшов на дискусію над резолюціями в справі відносин американського юнійного робітництва до російського большевицького уряду.

Справа виринула на денний порядок наслідком резолюції, після якої Американська Федерація Праці малаби вислати до Росії делеґацію на розслідженнє умов. Були також резолюції за признаннем большевицького уряду. Всі сі резолюції осудив наперед резолюційний комітет конвенції, а опісля й ціла конвенція.

В справі признання большевицького уряду конвенція заявилася проти, називаючи при тім большевицький уряд найбільше безоглядною, найбільше протисуспільною, найнебезпечнійшою інституцією в світі. До такого острого виступу проти большевицького уряду довели конвенційних делеґатів самі таки большевицькі аґенти своєю підпольною роботою по американських юніях. Обурені на се „вертіння зі середини", делеґати видали на большевицький уряд острий присуд.

Рівно остро делеґати осудили фашистський уряд Італії, зазначуючи при тім свою піддержку для італійського робітництва, угнетеного фашистською диктатурою.

На конвенції виринала ще раз справа юнійного попертя для кандидатури Ал. Смита на уряд президента Злучених Держав в 1928. році. Віцепрезидент Федерації Праці Вол звернув увагу на ґазетні голоси, після яких заява конвенції проти видавання в користь Смита заяви в теперішних виборах малаби значити осуд Смита; Вол заявив супроти сього, що зорганізовані робітники стоять за Смитом і його кандидатурою.

АЖ ТЕПЕР ЗІБРАЛИСЯ ПЕРЕЧИТИ...

ВАШИНҐТОН, 12. жовтня. — Польська амбасада видала публичну заяву в справі ґазетних вістий про польсько-румунський договір. Каже амбасада, що з огляду на те, що вістка про сей договір уперто держиться в ґазетах та баламутить опінію, амбасада чуеться зобовязана заявити, що такого договору нема. Є лишень старий договір з 1921. року, який тепер знова відновлено на нових 5 літ без зміни.

АҐІТАЦІЯ ЗА УЧАСТЮ В ВИБОРАХ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 12. жовтня. — Чарлз Дос, віцепрезидент Злучених Держав, говорив тут на конвенції Американського Леґіону, закликуючи Леґіон до аґітації за участю горожан у виборах. Він говорив, що зростаюча байдужність до виборів грозить свобідним американським інституціям.

„ЗАКОН ПРО КВОТИ РОЗБИВАЄ РОДИНУ".

НЮ ЙОРК, 12. жовтня. — Орґанізація для допомоги іміґрантам видала публичну заяву проти квотового закона, який розбиває родини, розділює батьків і мужів від дітий і жінок. Сі опісля стають справдішною небезпекою для американсько-громадянського життя.

Зарадити сьому можна через таку зміну теперішнього іміґраційного закона, щоби допускати до краю жінок і дітий натуралізованих іміґрантів без огляду на квоту.

ПОЖИВА И ВИГЛЯД.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 12. жовтня. — Др. Росел Бантинґ, професор дентистики на Мишиґенськім університеті, говорив тут на конвенції Американського Дієтичного Товариства, що балачки про „слабу щоку" та „сильну щоку" се пустий забобон. Люди мають слабі або сильні щоки не тому, що в них слаба чи сильна воля, але тому, що вони мають слабо або сильно розвинені кости, а передовсім зуби.

Се знова залежить від поживи людини. Цукор приміром дуже шкідливий для зубів. Чищенне зубів лишень зменчує можливість гниття зубів.

ЦІКАВІ ПЕРЕГОНИ.

НЮ ЙОРК, 12. жовтня. — Громадка хлопців з одного відділу скавтської орґанізації в Бруклині пішла в перегони до Вашингтону, але в сей спосіб, що переганяючися мали просити по дорозі автомобілістів підвести їх. Побідник добився з Ню Йорку до Вашинґтону за 10 годин.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД „ДУХОВНИМИ ВОЛОКИТАМИ".

НЮ ЙОРК, 12. жовтня. — На зборах нюйорської конґреґаціональної церкви виступив один проповідник сеї церкви з осторогою перед „духовними волокитами". Так він назвав проповідників, які волочаться з міста до міста, впрошуючися до церков на проповіди, щоби відтак дістати від громади постійну посаду. Він говорив, що сі люди частенько поповняють на ріжних своїх парохіях ріжні неморальні вчинки, а прогнані обуреною громадою, ідуть шукати нової громади там, де їх не знають. Звичайно лист до когось зі старих парохіян може роскрити такого духовника.

КОРАБЕЛЬ, ЩО БУВ ЗАТОНУВ, ПОЇХАВ ДОВКОЛА СВІТА.

НЮ ЙОРК, 12. жовтня.— Нині виїхав звідси в подорож довкола світа корабель Лаконія з лінії Кунарда. Дня 5. вересня сього року сей корабель наїхав серед густої мраки на підземну скалу яких 10 миль від Квінставну. Скала зробила була таки поважну проточину в дні корабля, але корабель успів доїхати до нюйорського порту, звідти тепер, по відповідних направках, виїхав у дорогу довкола землі.

НАВКОЛО ГЕТЬМАНСЬКОЇ БУЛАВИ.

Після оголошення невдалої памяти „універсалу" Полтавець-Остряниця взявся за справу орґанізації свого народу з межи української еміґрації на Чехах, в Болгарії і т. д. „Українське культурне Обєднання" в Болгарії, орґанізація, що нараховує 2—3 членів, урочисто визнала за гетьмана Полтавця і навіть спромоглася випустити спеціяльну відозву, що закінчується так: „Українське культурне обєднання в Болгарії на урочистому засіданні по вільному й непереможному бажанню одностайно й рішуче ухвалило — визнати військового отамана Українського Козацтва Полтавця-Остряницю за єдино-бажану відповідну особу, що може й має право взяти на себе великий тягар і історичний титул законного державця землі української — гетьмана вільної, соборної великодержавної України... З прапором Бог і Україна в руках, з цим написом у наших серцях українських, дружними могутніми рядами єднаймося круг обраного нами вільною волею провідника — гетьмана України й національного диктатора Полтавця-Остряниці".

У Празі нового гетьмана визнала місцева леґія українських націоналістів.

Наперекір Остряниці збирає свої круги бувший гетьман Павло Скоропадський. З цією метою він роспочав орґанізацію в Берліні Інституту Українознавства.

УКРАЇНСЬКА МЕНШІСТЬ ПРОТИ ГНЕТУ В ПОЛЬЩІ.

Делеґація українських меншостий, що живуть під гнетом ріжних держав, звернулася до Ліґи Народів з протестом проти обрання Польщі членом Ради Ліґи. — Нинішня політика Польщі, — говориться в тому протесті, — не дає їй ніякогісінького права бути членом міжнародньої орґанізації, що — за своїм уставом — повинна стежити за додержанням справедливости. Польща, яка на свойому терені живосилом вдержує понад 10 міліонів чужоземного населення, дуже часто буває втягнута в конфлікти, що відограє в них ролю сторони, отже не має права займати місця в судовій колеґії, бо це було-б разячим порушенням елементарного правила справедливости — ніхто не є суддя в своїй власній справі.

УКРАЇНСЬКІ ПОРТИ.

Українські порти Одеса і Миколаїв цілком готові до експорту, що на них по плянах припадає. Особливо про Одесу можна казати, що вона найбільш досконалий з наших портів. За останній час в Одесі збудовано механічний перевантажник, а також велику сушарку для кукурузи. Для експорту соняшникового олію побудовано два великі баки з механічним приладдям для наливання з цистерн і виливання на кораблі. Тепер добудовуються ще 4 баки. В Миколаївській пристані будується новий елеватор.

СПРАВА ЗАГАЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА КИЇВЩИНІ.

На шляху до здійснення пляну загального навчання Київщина зробила значні успіхи.

Всього в окрузі є 735 трудшкіл, у яких 48,872 дітей. З цих шкіл у Києві 112 і в районах 623, з яких майже 50 проц. ще не розгорнені в чотирохрічки. В Києві із всіх трудових шкіл налічується 67 семирічок.

Щодо національної приналежности школи в районах поділяються так: українських — 591, польських—11, російських — 2, еврейських — 11, німецьких — 2, і чеських — 1. В Києві школи поділяються: українських — 37, мішаних українсько-російських — 14, російських — 29, еврейських — 6, рос.-еврейських — 6, польських — 2, німецьких — 1, чеських — 1, народів Сходу — 1.

На селі одна школа пересічно припадає на 1787 чол. населення та на 122 дітей, віком від 8 до 11 років, у Києві на 3730 чол. населення та на 315 дітей того самого віку.

Щоб провести загальне навчання, треба, на підставі перепису дитячого населення, відкрити на Київщині до 1929—30 шкільного року 1416 шкіл молодших комплектів, яких у 1925—26 р. уже відкрито 291; в Києві треба відкрити до 1929—30 року ще 69 комплектів.

ШОВІНІСТИЧНА ДУРИЙКА.

Львівське „Слово Польске", яке постійно управляє цинічну, систематичну провокацію Українців, занялося цими днями справою ...відібрання від Українців церкви св. Петра і Павла на Личакові, мовляв, ця церква є костелом, який забраний Иосифом II. дістався неправно в руки „русінуф". Цією справою повинна занятися, на думку „Слова Польского", Орґанізація Народова — тим більше, що парох церкви о. Дуткевич „виріжняється ненавистю до Польщі; в урядах виправляє демонстрацію та авантури. ляє демонстрацію та авантури".

ЯЗАСУД НА БІЛОРУСИНІВ.

Окружний суд у Новгородку судив 21 Білорусинів під замітом орґанізації повстання проти Польщі. З них засуджено чотирох на 5 років тюрми, дванацятьох на 4 роки; пять обжалованих увільнено.

НАУКОВІ КОМАНДИРОВКИ ЗА КОРДОН З УКРАЇНИ ЗА 1926 Р.

Укрголовнаука подає цікаві відомости про закордонні командировки вчених з України. За яких кілька місяців (з весни до вересня) Наркомосвіта й Головнаука командирували за кордон понад 125 чол.; багато з них на державні гроші. Багато з командированих пробуде за кордоном 2 до 3 роки. 55 кращих професорів і лікарів України було командировано цього року в Німеччину, Францію, Анґлію й Італію для вивчення нових методів лікування рака, сухіт, діябету й инших соціяльних хвороб. Крім того лікарі вивчали постановку санітарно-курортної справи.

Другу ґрупу становлять інжиніри й спеціялісти з індустр.-техн. наук. Ця ґрупа нараховує 21 чол. Більшість їх відвідало Німеччину, Анґлію, Америку й Чехословакію. Далі йдуть хеміки й математики, що числом 17 виїздили за кордон, головно в Німеччину й Францію.

Для розвитку відносин з діячами західно-европейського мистецтва й малярства було відряджено 14 українських наукових робітників. Позатим відїхало за кордон 9 наукових робітників з галузі соц.-економічних наук, 4 з галузі сільсько-господ. наук, 3 ветеринарі і 2 біольоґи.

В новому 1926/27 р. передбачається такі наукові командировки за кордон значно поширити.

УРОЧИСТИЙ ЮВИЛЕЙ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО.

Дня 4-го жовтня ц. р. в м. Києві відбулося урочисте святкування ювилею з приводу 60 літ народження і 40 літ науково-літературної і громадської діяльности Голови Української Академії Наук М. С. Грушевського. В справі орґанізації ювілею обрано Комітет з представників громадських орґанізацій на чолі з академиком Тутківським. В святкуванні крім українських приймуть участь і наукові орґанізації Радянського Союзу, а саме: Всесоюзна Академія Наук, білоруські, вірменські наукові орґанізації, тощо, рівнож і низка чужоземних учених.

РУЇНА ЮГОСЛАВЯНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА.

Югославянські ґазети бють на ґвалт, що селянство Югославії щораз більше руйнується. Коли в 1918 році не було ні одної продажі селянських садиб з молотка, то починаючи з 1919 р. чимраз більше продається селянських садиб за неуплату податків і боргів. Так, 1919 р. було продано 15 садиб, а в 1925 р. вже аж 480. Цього року має бути продано ще більше селянських господарств.

ВІЗИТАЦІЯ КАТОЛИЦЬКИХ КОСТЕЛІВ В РАДЯНСЬКИХ РЕСПУБЛИКАХ.

З Минська повідомляють, що там прибув представник Ватикану, кардинал Дербіні, з наміром візитації католицьких костелів на терені Радянського Союза.

УГЛЕВИЙ СТРАЙК ПІДОРВАВ АНҐЛІЙСЬКІ ЮНІЇ

ЛОНДОН, 12. жовтня. — На конвенції анґлійських робітничих юній виступило кілько бесідників з отвертою заявою, що страйк анґлійських углевих робітників підорвав фінанси юнії так, що вона нині не може вже давати дальше допомогу страйкуючим. Юнія має тепер великі довги, з яких їй буде тяжко добутися, бо безробіття не дозволить виповнити назад юнійний скарб.

ВЕЛИКА КРАДІЖ У ФРАНЦУЗЬКІМ МУЗЕЮ.

ПАРИЖ, 12. жовтня. — З так званої скарбової вежі в замку князя Домаль в Шантілі, який тепер є національним музейом, вломники викрали нині раненько діямантів і других дорогоцінностий на суму яких трох міліонів долярів.

РУМУНСЬКА КОРОЛЕВА МАЛА ПЕРЕПРОСИТИСЯ ЗІ СВОЇМ „БЛУДНИМ СИНОМ".

ПАРИЖ, 12. жовтня. — Румунська королева Марія виїхала нині з порту Шербурґа в дорогу до Америки ,де, як кажуть, вона має шукати богатого мужа для своєї дочки.

В Парижи перед відїздом перепросилася вона зі своїм найстаршим сином, якого всі називають „блудним сином" румунської королівської родини, бо він якимись тайними провинами довів свою родину до того, що вона його позбавила прав до румунського престола.

ПРУСЬКІ СОЙМОВІ ПОСЛИ ДАЛІ СВАРЯТЬСЯ ЗА ЦІСАРСЬКІ ЗАМКИ.

БЕРЛІН, 12. жовтня. — У пруськім соймі знова прийшло до бійки межи послами, коли наново почато дебату за відшкодованнє для родини бувшого німецького цісаря. Один посол кинув фляшкою в президента палати. Навіть видці на ґалерії кидали книжками на послів, поки поліція не опорожнила ґалерії.

ПЯНІ ПОСЛИ НА ЗАСІДАННЯХ.

ЛОНДОН, 12. жовтня. — Др. Солтер, посол до анґлійського парляменту, заявив на річних зборах одної запомогової орґанізації, що він бачив у парляменті неодного посла в пяному стані. Пити мають просто посли всіх партій, але найчастійше пяні приходять до парляменту посли з консервативної партії.

ФРАНЦУЗЬКИЙ БУДЖЕТ.

ПАРИЖ, 12. жовтня. — Премієр міністрів Пуанкаре предложив нині парляментови новий французький державний буджет. Замітний він тим, що се по раз перший від часу війни в буджеті виказана надвижка приходів понад росходи. Міністри признають, що надвижка неправдива.

КОРОЛЬ БОЇТЬСЯ СВОЇХ „ВІРНИХ ПІДДАНИХ".

МАДРИД, 12. жовтня. — Уряд думає відкликати заповіджені відвідини еспанського короля до Барсельони, столиці Катальонії, бо поліція доносить, що Катальонці такі розярені на короля за душенне їх національного руху, що хтось з катальонських анархістів може легко покуситися на королівське життя.

СТРАШНІ БУРІ В ЕВРОПІ.

АМСТЕРДАМ, 12. жовтня. — Цілу полосу від Данії до Голяндії захопила нині страшна буря, котра затопила кілька лодок. Коло сього порту потонула портова лодка Аґата Марія з 14 моряками. На ріці Мас затонув кораблик з 4 моряками, а на Північному морю потонув корабель Коперник з 14 людьми залоги. З них виратувано лишень 3 моряків.

ПОЛЬСЬКИЙ БУДЖЕТ.

ВАРШАВА, 12. жовтня. — Як показується з польського державного буджету, предложеного нині соймови, польська армія пожере понад третину всіх приходів польської держави, або 662 міліони злотих.

Головним жерелом приходів є горівчаний монополь, який має після обчислення міністрів принести державі 275 міліонів злотих.

РЕЗИҐНАЦІЯ ЧЕСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА.

ПРАҐА, 12. жовтня. — Премієр чеських міністрів Черни вніс на руки президента Масарика резиґнацію свого міністерського кабінету. Рівночасно Свегла викінчив працю коло уложення парляментарного кабінету, в якім Бенеш буде міністром заграничних, а Черни міністром нутрішних справ.

ПОЧИНАЮТЬ ЛЕТ ПОЧЕРЕЗ АФРИКУ.

МАРСИЛІЯ, 12. жовтня. — З аеродрому французької воєнної фльоти вилетіли нині в дорогу до острова Мадаґаскару, що лежить на Індійськім океані, на схід від Африки, два великі воєнні морські гідропляни. На кождім літаку є по двох жовнірів. Мають вони летіти здовж Атлянтійського побережа від Танґеру аж до Порт Еієн і Мавретанії. Звідси полетять здовж рік Сенеґалю, Ніґера, Беніє, Ґарі, Горішного Убанґі та Конґо та озер Танґаніка й Ніяса. З Мозабімку мають вони перелетіти через Індійський океан до Маджунґи на Мадаґаскарі.

Колиб вони приїхали на час перед початком осінних дощів, вони будуть ще й пробувати вертати сеї осени, летючи сим разом здовж великих африканських озер, долиною ріки Нілю до Середземного моря, а відтак здовж Африки аж до Тунісу, а звідси через море до Корсики й Ст. Рафеля, в Франції. Подорож малаби виносити 28,000 кільометрів (коло 18,000 ам. миль)

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВОЄННІ ХМАРИ НАД СХІДНОЮ ЕВРОПОЮ ГУСНУТЬ

Майже рівнобіжно зі заходами полагодити спірні питання Европи мировим способом і так поставити основи під спокій та згоду межи державами світа, йдуть по Европі й противні заходи, заходи довести як найскорше до воєнного зриву.

Сюди треба зачислити наперед згоду межи Польщею й Румунією, якої текст роздобув свого часу американський накладчик Герст. Ся угода, котра мала бути підписана дня 23. марта 1926. року, зобовязувала згадані держави до військової допомоги на случай війни зі сторони Росії.

Дальшим кроком у тому самому напрямі треба вважати російсько-німецький договір, підписаний в Берліні дня 24. квітня сього року. Хоча на зовні він не військовий, та про те, що рівнобіжно з ним не говорено тайно про можливу війну, ніхто не може сумніватися.

Вказує на се далі заключений минувшого тижня договір межи Росією а Литвою, на основі котрого Росія признає Литві права до границі, як вона стояла перед наїздом Желіговського, себто й права до столиці Литви, Вильни.

Коли взяти кождий з тих договорів за порядком, то побачимо, як заостряється ворожнеча межи державами середної й східної Европи, як кождий слідуючий державний договір завязує острійше конфлікт та робить його більше неминучим.

Російсько-литовський договір викликав протест зі сторони Польщі. Польське міністерство заграничних справ уже виправило до Москви ноту, в якій заявляє своє бажання жити в згоді з Росією, але рівночасно домагається вияснення в справі згоди межи Росією а Литвою.

Шведські газети отверто поясняють російсько-польське непорозуміння як предтечу війни на сході Европи.

ЗРІСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТИ НЕ ЛИШАЄ НІ КЛАПТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

„Новий Час" пише:

Українське населення, що опинилося в межах Р.С.Ф.Р.Р., почало останніми часами проявляти доволі сильний рух в напрямі самоосвідомлення та українізації своїх шкіл та самоврядних установ.

Харківські „Вісти" з 3. вересня приносять жмінку відомостей про життя поселенців українського села на Армавірщині, що разом з північно-кавказьким краєм входить в межі російської держави. Українців — пише згаданий часопис — є в Армавірщині 392,613. Всі вони займаються виключно хліборобством. Вони не належали до Кубанського козацького війська, бо переселились тоді, коли приймання до козаків вже припинено й тому не одержали від б. царського уряду козацьких земельних наділів. У свій час селились вони на вільних, широких та рівних степах, по більшости цілими хуторами, що згодом розрослись у села в 12—15 тисяч мешканців.

Найбільше поселилось там Полтавців, колишніх беззeмельних та малоземельних селян.

Крім давніх є також переселенці з рр. 1918—19.

На Армавірщині нема Українця, який би орав конякою або волами. Армавірський степ треба орати чотирма кіньми і то добрими, або трактором. Кінна молотарка зникла, її замінив двигун льокомобілі. Селянам живеться гарно.

До революції не було майже в окрузі національного та культурного українського руху. Існував один український гурток в Армавірі, щось в роді нашої „Просвіти", але більшого впливу на маси він не мав.

Стихія українського руху прокотилась по армавірській окрузі щойно 1917 року. Армавірські Українці заснували тоді „Українську Раду", та підпирали активно київську „Центральну Раду", самі готуючись до установчих зборів.

З приходом московських большевиків розгоряє на Армавірщині повстанський рух, що перетрівав з короткими перервами до 1924 року.

За той весь час зросла значно національна свідомість мас, а українізаційний рух поплив широким руслом особистої ініціятиви молоді. По селах завязалось багато культурних гуртків, в деяких селах засновано вже українські школи.

В минулому році скликано було окружну українську хліборобську позапартійну конференцію, в якій взяло участь 60 сіл та деякі хутори. Намічено відкрити 58 українських шкіл та скріпити українізаційну роботу на місцях.

Робота проводиться, але все ще стрічає сильну протипропаґанду Москалів. Це однак не спиняє армавірських Українців у праці та є надія, що в скорому вся Армавірщина почуе себе українською.

ЖЕРТВИ, ЗІБРАНІ НА ПАМЯТНИК ІВАНА ФРАНКА, АБО НА ДОПОМОГУ РІДНОМУ КРАЄВИ, НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ НА СЛІДУЮЧУ АДРЕСУ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАНТЕОН

ПЕТРО АРТЕМОВСЬКИЙ-ГУЛАК.

(В річницю смерти).

Котляревський був тим письменником, що перший написав свої твори чистою українською народною мовою й тим започаткував добу відродження українського письменства, яке так могутно й блискучо розрослося.

Безпосереднім продовжувателем праці, започаткованої Котляревським, був Петро Артемовський-Гулак. Перебував він у Харкові, в той час важнім культурнім українськім осередку, в якому при харківськім університеті гуртувалися відомі українські письменники, як Корсун, Боровиковський, Щоголів, Метлинський, Григорій Квітка-Основяненко та инші.

Артемовський-Гулак перший по Котляревському здобув велику славу українського письменника. Писав Артемовський-Гулак не тільки оригінальні твори, але й переробляв на українську мову з польського та німецького.

Прекрасна лірична балляда „Рибалка". Читаєш її, і так немовби чуєш плескотіння води, немовби чуєш той чарівний голос русалки, що заманює молодого рибалку погратися з нею й поплескатися в глибині прозорої води. Читач віддається гіпнозі чарівної ласкаючої музики, що чується в його віршу.

Також прекрасно перероблена ним поема „Пан Твардовський". Уже з першого віршу захоплює читача музика вірша немовби відразу входиш в гурт веселого гуляючого люду. Відразу змальовується постать пана Твардовського, розгульного шляхтича, що пе за гроші, які отримав від чорта, підписавши з ним запродажню на свою душу. Артемовський-Гулак, великим майстром слова показується тут в мальованню природи, чи життя людського, людських переживань, людського руху.

Але головно, прославився він знаменитими своїми байками, між якими на першому місці стоїть його байка „Пан та собака". Це не невинна байка, котра висміває пороки людей, а гострий, саркастичний протест проти страшного ладу, що тоді давив українського селянина. Протест проти кріпацтва. Щоби таку байку написати, треба було бути не тільки поетом, але й громадянином-борцем за кращу долю покривдженого люду.

Той дурень, хто іде дурним панам [служити,
А більший дурень, хто їм дума до- [годити.

В цих словах не лише протест проти кріпацтва, але й протест проти тих, що добровільно йшли служити московському цареви. Протест проти тих, що забували інтереси свого рідного краю та вислугувались перед ріжними русифікаторами.

Протестуючи проти нелюдського поводження панів з своїми кріпаками, Артемовський-Гулак говорить так:

...Склич сюди тих навісних панів,
Що воду із своїх виварюють рябків;
Звели на струп рябка їм підбіль при- [кладати, —
Аджеж то й над псом довинносьжа [лість мати.

Щоби підносити протест проти кріпацтва в Росії тих часів, страшного гнету російської реакції, треба було мати велику відвагу. Що не зробив уряд, се зробило реакційне громадянство. Як адміністраційне око якось проморгало це Артемовському-Гулаку, зате панство поставилося до нього вороже й не могло вибачити йому цього „гріха молодости". Віра та дійсно лишилася поривом молодости, бо почавши писати так блискуче, що можна було сподіватися з нього великого поета, він скоро здрібязковів. Поруч з високопатріотичними віршами, як наприклад „Іванчиний-Писаревій", який закінчує щирими словами:

Чи є в світі мати друга,
Як та Україна?

писав він також й такі вірші, як „Козацька мати", що закінчує таким цинічно-уразливим жартом:

А щож робити, що сталось так?!
Царство їй небесне!

Себто Україні.

Поруч з прекрасними бадьорими творами, що протестували гостро проти неправди й кривди та кликали до кращого життя, трапляються у нього й такі, з яких віє страшним песимізмом, покорою до тяжкої долі й безцільности земного життя. Це він висловлює сильно в прекрасному по мові й формі віршу „До Пархома":

Покинеш все: стіжки й скирти,
Всі ласощі, паслін, цибулю
Загарба инший все, а ти
Зїси за гірку працю дулю.
Чи соцьким батько твій в селі,
Чи сам на панщині працює —
А смерть зрівняє всіх в землі,
Ні з ким, скажена, не жартує.

Очевидно, таку зміну в душі поета викликали тяжкі обставини тогочасного українського національного життя. Тож були се лише початки українського національного відродження. Правда, тоді вже світило на Україні сонце українського національного відродження, Тарас Шевченко, але проміні його ще не встигли розвіяти темряви, ще не встигли зігріти душі всіх. Тому й Артемовський-Гулак попадав в песимізм, бо й йому здавалося, що вся праця його та його сучасників піде на марно. Він говорив: ...

І марно як жили, так марно і помруть,
Як ті на яблоні червиві скороспілки,
Що рано відцвіли та рано й опа- [дуть, —
Ніхто по їх душі та й не лизне горіл- [ки.
І років через сто на цвинтар прийде [внук,
Де грішні кости їх в одну копицю [сперли,
Поверне череп їх та в лоб ногою [— стук
Та скаже: „як дурнями жили, так [дурнями й померли!"

До такого писимізму приводить автора брак віри в те, що „Встане Україна", як говорив Тарас Шевченко. Брак віри у відродження свого народу, брак віри в перемогу, привів до того, що зламався Артемовський-Гулак, як людина, як громадянин і на нівець зійшов, як поет.

Всеж таки історія української літератури забезпечує Артемовському-Гулаку довічне місце й за ті перлини, якими він збагатив нашу літературу, хоч при инших обставинах, кнші натурі, маючи такі задатки блискучого поетичного талану, мігби був стати великим українським поетом-сатириком.

Петро Артемовський-Гулак.

ПАН.

Якийсь десь пан ясновельможний,
І гордий, і заможний,
(А може був то лях),
Як-раз утрапив на свій шлях,
У пекло до Плутона.
Не вспів одважить ще й поклона,
Як тут спитав його Еак:
— „Ну, на тім світі, що ти, як,
Чий був ти, де родився?
Як жив і чим живився?
Ти перед нами не гріши,
Кажи лиш правду, не бреши!"
Пан глянув: перед ним мужик!
А пан наш не привик,
Щоб так мужик з ним обяснявся.
— „Я із польского естем паньства,"
Вельможний дзизом одповідав:
— „До підданих спав, до півночі обі- [дав,
Був власним паном на Волині."
— „За цеє тобі пасти свині!"
Еак так пану присудив
І вельми цим Плутонові вгодив.
Якби і в нас таким судом судили,
Багацькоб свинопасів наробили.

Петро Артемовський-Гулак.

РИБКА.

(Байка).

В ставочку пліточка дрібненька
Знечевя зуздріла на удці червяка,
І так була раденька!
І думка то була така,
Щоб підвечіркувать смашненько.
Ну, дейко, до його швиденько!
То збоку ускубе,
То зпереду поцупить,
То хвостика лизне,
То знову впять підступить,
То вирне, пірне,
То сіпне, то смикне,
Вовтузиться, ялозиться і пріє,
Та ба! те ротиня таке узеньке, бач,
Що нічого не вдіє!
Хоч сядь, та й плач!
„Ой, горенько мені на світоньку," мовляє,
„За що мене так доля зневажає?
Тим пельку і живіт дала з ковальский міх,
Тим зуби, мов шпички, а нам на глум, на сміх,
Рот шпилькою неначе простромила!..
Ой, правду дядина небога говорила:
Що тільки на світі великим рибкам жить,
А нам малим в кулак трубить!.."

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ФАКТИ ПЕРЕКОНАЛИ.

Хочу поділитися коротко з читачами „Свободи" тим, що мені тяжить на серци.

В нас у Фраквилі є богато Українців, які читали всю ту полеміку, яка завелася в українських газетах в Америці, але які не заявлялися ні за сею ні за другою стороною. Ми не казали, що наша ґазета пише неправду, але ми й не казали, що вона пише правду. Ми хотіли підождати, поки начно не переконаємося, хто пише правду.

Нарешті ми діждалися. Сего літа дехто з нас мав нагоду почути тут проповіди польського біскупа, який приїзджав сюди посвячувати польський костьол. Ціла проповідь біскупа була національна, патріотична. Він говорив до американських Поляків, чому вони повинні цікавитися справами Польщі, і страшними карами на сім і на тім світі грозив усім тим, що не дбають за свій народ та за свою державу.

Коли епископ Бочачевський заповів свій приїзд до нашої місцевости на день 10. жовтня, то ми всі сподівалися, що епископ Богачевський, як щирий Українець, буде говорити про українські національні справи так щиро й відважно, як польський біскуп говорив про польські. Ми сподівалися, що він росповість нам про тяжкі терпіння українського народа під польським панованнем, про переслідування українських церков, про арешти епископів, та про те, як український народ бореться проти нерівної сили. Ми ждали, що він закличе нас помагати свій боротьбі українського народа та загрозить карами усім українським хрунам.

Богато народа зійшлося почути патріотичної проповіди епископа Богачевського. На проповідь ждав народ і діждатися не міг. Нарешті проповідь почалася. Зачав епископ говорити про талани, відтак перейшов на мучеників, від мучеників пішов до Жидів, від Жидів до поган в Австралії. Говорив на загал такі самі річи, які ми чуємо кождої неділі від своїх парохів. Не було ні одного нового слова.

Зійшов він у своїй промові цілу кулю земську і повертав до кождого краю, але не на Україну. Лишень, як хотів говорити про злих людий, то на Україні їх шукав. Говорив, що наш народ може діждатися вічного щастя лишень тоді, як буде слухати Божих наслідників у Римі, бо з них говорить Дух Святий. Говорив, що в Америці є такі наші парохії, які не слухають Божого наслідника в Римі, і тому не найдуть собі ласки Божої, але кару вічну. Чому українські католицькі церкви роспадаються, він не говорив.

Говорив він про ріжних дикунів у Африці, але не згадав він про те, як польський уряд по дикому переслідує українські школи, газети й церкви. Він говорив про те, як убивали побожних християн людоїди в Австралії, але не згадав ні словом про те, як побожних українських людей вбивають польські жовніри.

Він говорив нарешті, що гроші марнота й не треба за них дбати, але він не приїхав до нас даром, як колись Христос відвідував громади, але казав собі за се добре заплатити, гейби проповідь була бизнес.

Я не потребую вже тепер додавати, що думає нині наша громада по відвідинах епископа Богачевського. Нині нам очи отворилися, і ми вже знаємо, хто хоче для нашого народа освіти й щастя, хто за нього бореться, а хто його відстрашує від боротьби проти гнобителів.

Трофим Тренич, Фреквил, Па.

ОТВЕРТІСТЬ У БОРОТЬБІ.

Прочитав я голоси читачів у „Свободі", і стрінув межи ними дописи від українських священиків. На мою думку, ті священики не повинніби стидатися подати свої імена під своїми дописами. Якби вони подали, то ми знаїли тоді, хто се ті українські священики-патріоти, що наражуються своїми дописями на переслідування. За такими священиками, що відважно до лиця говорять свої думки, народ певно постоїть і не дасть їм кривди зробити. Як вони напишуть допись, а не підпишуться, то так виглядає, як то кума кумі каже: Я вам щось повілабю, якби ви нікому не сказали.

Петро Рак, Ст. Джосеф, Мо.

ЧЕСТЕРСЬКА ГРОМАДА ПРО БОРОТЬБУ.

Дня 14. вересня зійшлися тутешні Українці до галі порадитися, як і коли відбути свято 10-літної річниці нашого великого поета Івана Франка. Збори вибрали комітет, котрий має занятися концертом. Комітет віднісся до о. Ващишина, щоби він поміг при концерті в честь Івана Франка. О. Ващишин на се рішучо заявив, що він в концерті в честь Івана Франка участи не хоче брати. Тоді комітет просив його, щоби він хоча панахиду в церкві відправив дня 7. падолиста. На се о. Ващишин напав грубими словами на Івана Франка, кажучи, що він не може правити панахиди по такім безбожнику. Комітет на се відповів о. Ващишинови, що на тому світі певно є більша справедливість, коли память про Івана Франка живе нині так само живо, як вона жила за його життя, та заявив, що Франків дух у народі через те не помре, що проти нього вибралася з проповідями жмінка священиків. Дух Франка буде жити й український народ скине зі своїх плечий вороже ярмо.

В найблищу неділю о. Ващишин почав у церкви на проповіди виступати проти святковання памяти Івана Франка, називаючи його грішником, безбожником, і таке инче. Парохіяни, обурені сами словами, стали виходити з церкви. Під церквою зібралася поважна громада людий, які ждали, поки не вийде о. Ващишин. Не діждавшися його, вони всі вдалися на галю та урядили збори. Гр. Теодора Левчишина вибрано предсідателем, а гр. Григорія Перчака й Григорія Мишишина секретарями. По довгій, але спокійній дискусії, ухвалено відповідні резолюції, які принято одноголосно.

1) Збори домагаються, щоби священик залишив свої виступи проти святковання памяти Івана Франка.

2) Збори домагаються, щоби священик говорив на проповідях Слово Боже, а не переповідав статтий Назарука.

3) Збори домагаються, щоби священик перестав роздавати брошурки й книжочки, писані Назаруком, а видані епископом Богачевським, які чернять память Івана Франка, та виступають проти боротьби українського народа за свободу.

4) Збори домагаються, щоби священик перестав зборонять дякоучителеви П. Рогачеви брати участь у народній роботі, брати участь у концерті Івана Франка.

5) Збори домагаються, щоби наша церква називалася українська церква, та щоби її священик не залишали народної роботи і в користь того народа, котрий сих священиків своєю працею удержує. Українські імігранти хочуть бачити своїх братів у старім краю свобідними, і тому українські священики і церкви в Америці обовязані запротестувати проти польсько-римської згоди (конкордату), якою українську католицьку церкву повернено на службу польській державі.

6) Збори заявляють, що вони не дадуться відстрашити від святковання памяти Івана Франка агітацією й називанням Франка безбожником, грішником, і таке инче. Такими виступами проти Івана Франка священики звернуть лишень увагу на ті тяжкі злочини, яких допускалися священики в Св. Інквізиції.

7) Збори ухвалюють признанє для тих священиків, які не дивляться на грозьби переслідувань зі сторони свого епископського уряду, але відважно стоять з народом. Честь таким священикам! Такі священики усе будуть мати місце й честь серед народа. Нарід їм поможе виполоти кукуль з церкви та буде боротися проти неправди так довго, поки наша церква не стане правдивою Христовою церквою, яка стоїть за правдою й справедливостю.

До сього протесту прилучилися товариства: Запорожська Січ, Братство Сошествія Св. Духа, Братство Св. Михаїла, Братство Св. Миколая, Товариство Тараса Шевченка і Горожанський Клюб.

За Комітету:

І. Брингілевич, Лука Благітка, І. Чопик, Т. Левчишин, М. Андріїв, М. Мамчин.

ЮНҐСТАВН, ОГАЙО.

Отсим подається до відома всім Товариствам, Братствам і Сестрицтвам, які тілько існують в нашій місцевости, У. Н. Союза, Народної Помочи, У. Р. Союза і Провидіння, щоби всі урядники і урядники зійшлися в найблизшу НЕДІЛЮ, дня 17. ЖОВТНЯ, зараз по Службі Божій, на ЗБОРИ до У. Н. Дому. Також запрошуємо урядників з нашої парохії з Браґіво, щоби також явилися. Всі мають зійтися на годину 12-ту в полудне під ч. 526 W. Rayen Ave., так щоби кождий урядник міг по сім мітінгу піти на свій місцевий мітінг і розказати всім своїх членам, що будесь-робиться на будуче в Юнгставн. 239

Комітет.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

АНСОНІЯ, КОНЕТИКАТ.

Свято 10. роковин смерти Івана Франка.

За почином тов. Запорожська Січ, відділу 67. У. Н. Союза, засновано комітет до влаштовання врочистого свята 10-літних роковин смерти Івана Франка. До комітету запрошено отсі організації: Українську католицьку парохію; братство св. Ап. Петра і Павла, Хор св. Ап. Петра і Павла; Жіноче Сестрицтво св. Єлени; братство св. Косми й Демяна; братство св. Юрія і сестрицтво Любов, відділ 262. У. Н. Союза, всі з Ансонії, Конн., а кромі сього тов. Запорожська Січ з Дербі, Конн., братство св. Івана Хрестителя; Тов. Просвіта, братство св. Михаїла, і Українську Православну Парохію зі Сеймор, Конн.

До Комітету прислали своїх представителів отсі організації: Товариство Запорожська Січ, відділ 67. У. Н. Союза; братство св. Ап. Петра і Павла; Хор св. Ап. Петра й Павла; Братство св. Юрія з Ансонії Конн.; тов. Запорожська Січ, відділ 23. У. Н. Союза з Дербі, Конн.; і Українська Православна парохія зі Сеймор, Конн. Другі організації не тільки не прислали представителів, але навіть не були ласкаві дати відповідь.

Заходами сих товариств відбувся дня 26. вересня величавий концерт. Концерт відбувся в Опера Гавз в Ансонії, Конн.

Українська Ансонійська Громада мала нагоду перший раз витати в себе українського артиста М. Зазуляка, котрий своїм виступом звеличав свято, як рівнож дав нагоду нам звеличати свій прегарний голос. Публика була так одушевлена його співом, що не хотіла пустити його зі сцени, і за кождим виступом оплескам не було кінця. М. Зазуляк орудує вельми милим барітоном, та на жаль недуга його здоровля підкопала, а наша еміграція в Америці ще не зрозуміла тяжких обставин життя нашого артиста і по можности не помагає йому улекшити собі невідрадне життя, як він на се заслугує за свою горячу любов до рідної пісні.

Всі хорові продукції виконав Український Ансонійський Хор під дірігентурою гр. Р. Гвоздевича, який разом з хором пожив найбільше праці коло влаштовання сього концерту. Приємно було дивитись, як українська молодіж, роджена в Америці, так красно співала українські пісні. Учасники згадують сей виступ з приємностю та висказують подяку для щирих зусиль хору, його членів і дірігента.

В хорі сольові точки відспівали гр. А. Гвоздевичова, гр. В. Шуран, гр. О. Горбалівна і гр. П. Клянцко. Таксамо добре вигали декламації. Видно було, що комітет старався, щоби се свято випало як найлучше. Як воно не випало ще краще, то се була вина обставин, серед яких приходилось комітетови працювати.

Святочну промову виголосив гр. Р. Слободян, головний урядник У. Н. Союза.

Не забули наші Українці й на політичних вязнів і на поклик предсідателя комітету гр. О. Мерещака зібрано $42.67. Межи сими жертвами зложила гр. А. Зборівська $5.00; гр. М. Зазуляк $2.44. Решту зібрано дрібними датками.

Чистий дохід призначений на будову памятника Івана Франка. Представляється він як слідує:

З продажи тикетів і соди прийшло $163.75. Загальний розхід виносив $117.14. Чистий приход виносить $46.61. Тов. Запорожська Січ, відділ 67. У. Н. Союза жертвувало $25.00; тов. Запорожська Січ, відділ 23 У. Н. Союза з Дербі, Конн., жертвувало $5.00. Збірка на памятник Івана Франка перед концертом (зібрав гр. В. Шуран) $19.25; гр. М. Зазуляк $7.75. Разом $103.61.

Сей звіт замкнений 2. жовтня 1926. Тому, що ще декотрі другі товариства обіцяли зложити жертву на памятник Івана Франка, повний точний звіт оголоситься пізнійше.

На послідним засіданню комітету ухвалено одноголосно, щоби всі гроші на памятник І. Франка, як рівнож на політичних вязнів, переслати через Обєднанне.

Комітет складає щиру подяку тим організаціям, що причинились до уладштовання сего так важного для Українців свята, як рівнож всім Українцям, місцевим і позамісцевим, котрі своєю присутностю дали поклін свому незабутному Каменяреви, найбільшому поетови і письменникови Галицької Землі І. Франкови. Сим концертом наша громада показалась свідомою й солідарною українською родиною. Ми сподіємось, що народне життє в нашій громаді з тим днем віджило, та що ми надалі будемо спільно працювати для великої мети, до котрої нас провадив наш Мойсей Іван Франко.

За Комітет:
О. Мерещак, предс.
І. Біньковський, скарб.,
І. Радзіх, секретар.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Відділ Українського Народного Союза на допомогу пасейським страйкарам.

На зборах товариства Єдність, відділу 163 У. Н. Союза які відбулися дня 12. жовтня, порушено ще раз справу пасейського страйку. На зазив секретаря зложили на сю ціль добровільні жертви по 25 центів отсі члени: Н. Волос, І. Дуда, П. Мельник, Гр. Фрайт, І. Балуш, Гр. Дацько, И. Токарчик, І. Шегда, П. Труш, Ст. Гвізбь, Ю. Сенів, М. Лешак, Ю. Піскер і Васюрка; по 50 центів: П. Кріль і Закутинський, — Разом зібрано $4.50.

Минувшого місяця (вересня) роспродано було цілу книжку з тикетами на молоко дітям в сумі $5.00. З каси висасигнувано $5.00. Разом зібрано $14.50. Гроші вислано на руки комітету. Відділ шле свою допомогу страйкарям, не дивлячись на те, що до цего часу малий процент членства відгукнувся на зазив, що був поміщений в „Свободі" в справі піддержки пасейських страйкарів.

Ми певні, що богато наших членів, які не були на зборах, зложать на сю ціль, по кільки хто може.

И. Федюк, секретар.

ВЕСТ ІСТОН, ПА.

Боротьба проти ювилею Івана Франка.

Дня 19. вересня сього року відбувався в церковній галі звичайний місячний мітинг відділу 137. Українського Народного Союза. Кілька членів відділу постановили підняти справу відсвятковання памяти великого українського поета послідних років, славного каміняра волі, найбільшого Мойсея українського народа, Івана Франка.

Один член забрав слово й став представляти, що й наш відділ повинен піти з усім українським народом та відсвяткувати память того, що ціле своє життя віддав для праці для нас. Предсідатель відділу заявив на се, що він не розуміє та просив, аби член повторив ще раз своє внесенне. Член повторив. Тогди предсідатель спитав, чи члени на се годяться. Присутні на зборах члени згодилися одноголосно віддати честь Іванови Франкови. Щоби відсвяткувати гідно се свято, вибрано навіть комітет, зложений з О. Терлецького й Миколи Підгайного. Але по вибранню комітету зараз предсідатель замкнув збори, заявивши, що справа святковання памяти Івана Франка се політична справа, до якої мітинг не має втручуватися, і тому він не дозволить докінчити дискусії над справою. Вибраний комітет остався без директив від відділу.

Тай на сьому ще не скінчилося. Хтось доніс про заходи відсвяткувати память Івана Франка нашому парохови, а сей у найблизчу неділю виступив у церкві проти святковання памяти Івана Франка, а тих людий, які виступили за святкованням, вимінив по імени як людий, які розбивають його церкву.

Член 137. відділу У. Н. Союза.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного). (9)

— Микито Романовичу, Курбський — зрадник. Він втік до царевого ворога, а хибаж я царів ворог?

— Прости, бояpине, прости за нерозважне слово, але чому бути, тому не минути!

— Колиб ти, Микитко, лишився у мене, може й охолов би гнів царський, може ми з високопреосвященним уладилиб твоє діло, а тепер ти попадеш як смола на угля.

— Життє наше в руках божих, бояpине. Не годиться старатись продовжати його хитростю довше ніж Богу вгодно. Спасибі за хліб-сіль — додав Серебряний встаючи, — спасибі за дружбу (при сих словах він мимохіть змішався), а я поїду. Прощай, Дружино Андрієвичу!

Морозов поглянув на князя сумно-прихильно, та видно було, в душі своїй він його похваляє й що сам не поступивби инакше, колиб був на його місци.

— Нехай же тебе Бог благословить, Микито Романовичу! — сказав він, піднимаючись з лавки й обіймаючи князя, — нехай змягчить Бог серце царське. Нехай вернешся ти цілий із слободи, як отрок із пещі пламенної, і нехай я тебе обійму тогди, як тепер обіймаю, з усего серця, з усеї души!

Князь і боярин розстались на сінним порозі. Було вже темно. Проїздивши попри частокіл, Серебряний побачив в саду біле платте. Серце його забилось. Він остановив коня. До частокола приступила Олена.

— Князю, — сказала вона шепотом, — я чула твою розмову з Дружиною Андрієвичем, ти ідеш в слободу... Боже сохрани тебе, князю, ти ідеш на смерть!

— Олено Дмитрівна! Видно, так угодно Господеви, щоби приняв я смерть від царя. Не на радість вернувся я до рідного краю, не судив мені Господь щастя, не мені ти дісталася, Олено Дмитрівна! Нехай же буде наді мною воля Божа!

— Князю, вони тебе замучать! Мені страшно подумати! — Боже мій, невжеж життє тобі зовсім опротивіло?

— Нехай воно пропадає! — сказав Серебряний і махнув рукою.

— Пресвятая Богородице! — Коли ти себе не жалуєш, то зжалься хоть над другими! Зжалься хоть наді мною, Микито Романовичу! Згадай, як ти любив мене!

Місяць визирнув ізза хмар. Лице Олени, її жемчужний начільник, ожерелле й дорогоцінні ковтки, її очи, повні сльоз, засіяли чудово. Ще плакала Олена, та вже готова була крізь сльози усміхнутись. Одно слово князя обернулоб її горе в безконечну радість. Вона забула мужа, забула всю осторожність. Серебряний почитав в її очах таку любов, таку тугу, що мимохіть завагався. Щастя було для неї на віки страчене. Олена належала до другого, але вона любила тільки Серебряного. Чомуж би йому не остатись, не відложити поїздку в слободу? Чиж не сам Морозов просив його?

Так думав князь, і чаруючі образи рисувалися в його уяві, але чувство чести, на минутку уснувше, душком пробудилось.

„Ні, подумав він, нехай мені сором буде, коли я, хоть в думці, обиджу друга батька мого! Тільки безчесник платить за хліб обманом, тільки боягуз втікає від смерти!"

— Мені годі не їхати! — сказав він рішучо. — Не можу ховатись один від мого царя, коли найкращі люде гинуть. Прощай, Олено!

На сі слова боярина впала до землі.

— Розступись же підомною, мати сира землице! — заридала вона: — нема мені життя на божім світі! Наложу на себе руку, отроюся! Не переживу тебе, Микито Романовичу! Я люблю тебе над життє, над світ божий, я нікого крім тебе не люблю й любити не буду!

Серце Серебряного розривалося. Він хотів потішити Олену; та вона ридала що-раз голоснійше. Люде могли її вчути, підглянути князя і донести бояринови. Серебряний се зрозумів, і щоби спасти Олену, рішився від неї відорватися.

— Олено, прощай! — сказав він: — прощай серце, радосте днів моїх! Уйми свої сльози; Бог ласкавий, а чейже ми ще побачимось!

Місяць зайшов за хмари, вітер потряс верхи лип, і мов пахучий дощ посипались квіти на князя і на Олену. Загойдалось старе галузя, немов хотіло сказати: для кого мені цвисти, для кого зеленіти! Пропаде дурно добрий молодець, пропаде і його любка!

Оглянувшись послідний раз на Олену, Серебряний побачив за нею, в глубині саду, темний людський образ. Чи привидилось се князеви, чи слуга який ішов садом, або чи не був се й сам Дружина Андрієвич?

VII.

Александрова Слобода.

Дорога від Москви до Троїцької Лаври, а від Лаври до Александрової слободи представляла дуже живий образ. Безнастанно вганяли по ній царські гонці; товпи людей всіх станів йшли пішки на богомілле; відділи опричників спішили взад і вперед; сокільники відправлялись із слободи в ріжні села з живими голубами; купці тащилися з товарами, сидячи на возах, або відпроваджуючи верхом довгі ряди возів. Проходили товпи весельчаків зі скрипками, дудами і бандурками. Вони були пестро одіті, провадили з собою медведів, співали пісні або просили у богатих прохожих.

— Обдаріть нас, государі — говорили вони на всі голоси, — вам Господь дав і землю і всякі достатки, а нам велів жити з того, що нам дасте; так не оставте нас, бідних людей, государі!

— Отці наші, батюшки! — співали деякі протяжно, сидячи коло самої дороги, — дай вам Господи добре здоровля! Донесіть вас Боже до Сергія Троїци!

Другі додавали до сих слів ріжні додатки, так що, деякий проїзжий в нагороду за веселе слово кидав їм цілий гривенник.

Нерідко весельчаки билися з товпами обідраних нищих, котрі з городів і монастирів спішили в слободу поживитись царською милостинею.

Проходили також сліпі гуслярі і сказочники, з гуслями на плечах і тримаючись один одного.

Все се шуміло, співало, лаялось. Коні, люде, медведі — ржали, кричали, ревіли. Дорога ішла густим лісом. Помимо многої людности, лучалось іноді, що узброєні розбійники нападали на купців і обдирали їх до чиста.

Розбої в околицях Москви особливо побільшились від тоді, від коли опричники виперли цілі села хліборобів, цілі посади міщан. Стративши хати й хліб, люде сі пристали до шайок станичників, укріплялися в засіках і зробились не на жарт небезпечними через те, що їх дуже намножилось. Опричники, спіймавши розбійників, віщали їх немилосердно; за те й розбійники не оставались у них в довгу, коли лучилось їм спіймати опричника. Та й не одні тільки розбійники рабували по дорогах. Весельчаки і нищі, подибавши під вечір зле бережений купецький табор, часто виручували розбійників. Купцям було найгірше. Їх рабували і розбійники, і весельчаки і нищі, і пяні опричники. Але вони все таки їздили, кажучи: „Бог милосердний, ачей доїдемо". І незвісно як воно чинилось, алеж купці завсігди виходили на своє.

(Далі буде).

ВІДОЗВА

до Українців з села Колодіївка, пов. Скалат, пробуваючих в Злучених Державах Америки і Канаді!

Дорогі Браття!

Світова війна, яка тревала від 1914 р. до 1918, пожерла страшні жертви, але принесла хоть декотрим народам свободу.

Чехи, Поляки, Угри, Хорвати, Латиші і Литовці, всі вони нині панами у своїй власній державі — тішаться національною свободою, ніхто їх не переслідує, ані не гнобить. Тільки, на жаль, нам, Українцям, не принесла ця війна свободи — хоч пожерла міліони синів України, в Італії, Франції, Карпатах, в Росії і т. д.

Полягли за чужі справи, за Австрію та Росію. Правда, пробували і наші Українці виборoти свободу і збудувати свою власну державу та на жаль упали і знов зістали поневолені.

Чомуж упали Українці в тій визвольній війні?

Тому, що ця війна заскочила нас неприготованих свідомо, бож війна поневоленого народу за свободу вимагає організації і свідомости.

Зновож, щоб бути свідомим, треба учитись, а що ми були до науки байдужні, через це ми упали.

Пізнали ми тепер причину нашого упадку і взялись щиро до науки та організації. Всюди закладають читальні, кооперативи, будують Народні Доми, беруться до просвіти, щоб в будучині, коли прийде час, не повторилась історія з років 1918—1919.

І ми, Українці села Колодіївки, не остали позаду других і заложили читальню „Просвіти", взялись до науки, а головно звертаємо пильну увагу на нашу молодіж, котра в будучині має відіграти важну ролю в національним хиттю.

Маємо хор під управою п. Стефана Кравця, славний на цілу Скалатщину. При читальні є аматорський гурток під управою М. Ляховича, котрий за свої вистави дістає загальне признання. Молодіж охочо горнеться до читальні і можна сказати, що майже вся єсть членами читальні. Одною перепоною в праці просвітній є брак власного Народного Дому, деб можна свобідно розвиватись. І се спонукало нас, що з весною 1927 р. будемо начинати будову Народного Дому.

Місце під сей дім есть заінтабульоване громадою на нас ще перед війною на площі коло церкви, від Олекси Захарка і Риби Романа, отже в найвідповіднійшім місци.

Маємо дещо матеріялу і дещо гроша, так, щоб з весною слідуючого року будемо начинати будову.

А що в теперішних повоєнних обставинах все коштує в десятеро як перед війною, то ми самі без Вашої помочи не в силі побудувати такої будівлі. Про те ми звертаємося до Вас, браття, на еміграції з просьбою о матеріяльну поміч.

Жертвуйте, що ласка, це для загального добра. Ваші жертви поможуть нам поставити таку інституцію, з котрої в будучині має вийти свідоме громадянство.

Громадяне, жертвуючі $20 і більше, будуть вписані в члени основателів.

Гроші просимо посилати на руки Ілії Ваврищина, 83 Jackson St., Holyoke, Mass., котрий єсть уповажнений до збирання жертв на повище згадану ціль.

ЗА КОМІТЕТ БУДОВИ НАР. ДОМУ В КОЛОДІЇВЦІ.

Павло Шнигель, голова; **Ів. Попишук („Коваль")**, касієр; **Теодор Чорний**, писар. (Печать).

ГРОМАДЯНЕ!

Село наше потребує від нас помочи та щоб таку поміч дати, ми засновали тут в Америці комітет, котрий радо займесь збіркою і всякі жертви, зложені на будівлю Народного Дому в селі Колодіївці, просимо слати на адресу касієра: Semeon Wawryshyn, 353 Park St., Holyoke, Mass.

Зібрані жертви умістимо в банку, а по висилці в рідне село оголосимо в часописи всіх жертводавців.

Хтоб з односельчан тут в Америці і Канаді бажав пояснень що до повисше згаданої справи, радо це зробить уповажнений комітетом з рідного села Ілія Ваврищин, 83 Jackson St., Holyoke, Mass.

ЗА ДОПОМОГ. КОМІТЕТ БУДОВИ НАР. ДОБУ В КОЛОДІЇВЦІ ТУТ В АМЕРИЦІ:

Мих. Чорний, голова; **Семеон Ваврищин**, кас.; **Мих. Гуменюк** і **Ілія Ваврищин**, писарі.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

АЛЕНТАВН, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Арх. Михаїла, від. 187, що мітинг відбудеться дня 17-го жовтня, о 2-ій год. пополудни, в галі Турчина, 625 Grant St. Проситься довгуючих членів виповнити свої залеглости. Членів, котрі ще не зложили своїх датків на Сиротинець, нехай принесуть на цей мітинг. — Уряд Братства.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться в суботу, дня 16. жовтня, о год. 7.30 вечером, в галі Укр. Нар. Дому на долі міста, 72 Моріс ул. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Йосиф Крайник, предс.; Василь Глива, кас.; Семен Кусень, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Тов. ім. Ів. Франка, від. 83, що місячний мітинг відбудеться в неділю, дня 17. жовтня, о годині 2-ій пополудни, в домі Тов. Горожан, 847 N. Frankli. St. Кождий нехай вирівнає свої залеглости, а також зложить жертву на Сиротинець Союза. Всі, котрі занимались збиранням жертв на памятник Івана Франка, а мають у себе зібрані гроші, нехай враз з листами звернуть до уряду, бо збірку замикається і гроші вишлеся на призначене місце. Також пригадується, що кождий член має прийти на баль в суботу, дня 16-го жовтня. Котрий з членів не прийде на баль без важної причини, заплатить кару 1 дол. на Сиротинець Н. Союза. — Р. Кариїм, пр.; І. Савчин, кас.; Р. Карбівник, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Отсим повідомляється членів Тов. Т. Шевченка, від. 42, що місячний мітинг відбудеться в неділю, дня 17. жовтня, о год. 2-ій пополудни, під ч. 237 Hope Ave. Просить ся членів і членкинь прибути на той мітинг, бо є важна справа до полагодження, а то: відсвятковання десятилітнє річниці Його смерти. Рівнож проситься довгуючих членів вирівнати свої залеглости. — В. Лелет, предс.; О. Свитак, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів і членкинь і позамісцевих, що трикварталний мітинг відбудеться в неділю, дня 17. жовтня, о год. 2-ій пополудни точно, в галі церковній, 303 Hudson Ave. Проситься членів прийти на цей мітинг, бо є важні справи до полагодження; буде також справоздане касове. Просить ся членів явитись на означений час, щоб не продовжувати мітингу до пізна. Також проситься тих членів, котрі ще не зложили жертви на Сиротинець, щоб були ласкаві заплатити на сім мітингу, бо уже крайна пора щоби гроші були призначені місце. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости. В сім мітингу будесь принимати нових членів до Бр. і У. Н. Союза без вступного. Тому користайте з нагоди і приєднуйте своїх знакомих, поки не запізно. — Мих. Бінашевський, предс.; А. Іванів, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні і трикварталні збори відбудуться в суботу, дня 16. жовтня, точно о год. 8-ій вечер, в У. Н. Домі, 217 Іст 6-то ул. Обовязком є кождого члена прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. Пригадується інтересованим членам, щоби привели зі собою нових членів до Братства будеся принимати після статуту за до У. Н. Союза без вступного. Неявившийся член на зборах підлягає карі після своєї ухвали. — Г. алецький, предс.; Н. Марків, секр. рек.

КЛІВЛЕНД, О. Сестр. Неп. Зач. Пр. Діви Марії, від. 112, повідомляє своїх членкинь, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 17. жовтня, зараз по Сл. Божій у школі парохіяльній. — Е. Кульчицька, секр.

ДЖЕМС В. РАЙЛІ.

Джеймс Витком Райлі (Riley), один знайбільш популярних поетів Америки, родився в 1853-ім році в Індіяні. Ще малим хлопцем пішов з дому і десять літ мандрував з міста в місто, заробляючи на прожиток малюванням вивісок. Перші його вірші не мали успіху, — ніхто не хотів їх друкувати. Щоби відомстити редакторам, Райлі сам видав свої вірші, та не під своїм іменем, а з вступною замітокою, що це ново найдені поезії відомого великого поета, Едгара Алена По. Яко такі вони зробили сензацію, та доказали не так поетичний хист Райлі, як нерозуміння тих критиків, що справді повірили. Коли виявилося авторство, вони, звичайно, були дуже обурені, та Райлі воно не помогло. Літератором він все ще не зробився, а пристав до мандрівної трупи музикантів, з якою знов став скитатись по Америці. Славу і гроші дали йому аж в кінці 80-х рр. полу-сентиментальні вірші, писані „індіянським" діялектом, за які стейт Індіяна проголосив його своїм „національним поетом" і в 1915 році установив день уродин Дж. В. Райлі, — 7 жовтня — як стейтове свято.

Др. В. Клодницький.

УКРАЇНА В 1918 Р. В ОСВІТЛЕННЮ АВСТРІЙСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

(Продовження) (10)

Прилога до звіту 41/політ.

Промова гетьмана Скоропадського:

„Почуваю себе щасливим поздоровити у себе пана генералфельдмаршала та представників славної німецької армії. Підношу чарку за здоровля хоробрго німецького війська, яке помагає нам при творенню самостійної української держави та при заведенню ладу і спокою в краю. Пю на здоровля Вожда славної Армії. Генерал-фельдмаршал хай живе!"

Відповідь ген. фелд. Айхгорна:

„Пане гетьмане! Дякую сердечно за Ваші зичливі слова та за висказану увагу. Пане гетьмане, Вам звісно, що я воїн і тільки як такий можу відповідати. Німецьке військо прийшло сюди, згідно з приказом нашого Верховного Вожда. З особливою радістю ми взяли на себе обовязок виконання приказу. Наше завдання полягає в тому, щоб прийти з помочю тому народови, який хоче увільнитися від своїх гнобителів і для нас є це гарною та благородною задачею стати першою підпорою для молодої держави т. є. започаткування державної будови. І коли з ріжних сторін стрічають нас в цьому краю не з особливою радістю, тільки з недовірям, а часом явно ворожо, то це мене глибоко засмучує, однаке я сподіюся, що коли Україна буде стояти на власних ногах як самостійна і независима держава, то тоді ці люде, з вимком тих, які з користолюбія бажають продовжати революційний стан у вічність, будуть з вдякою споминати німецьких вояків. Той час прийде напевно, той час, в якому Україна, якої розбудову Ви, Пане гетьмане, з сильною рішучостю та вірою в Бога переняли на себе, знова розцвите, тоді почнеться праця по містах, селах, фабриках і на полю, щоб принести богаті плоди. Той час прийде, тому, що українська держава, пособлювана патріотичною вірностю власних горожан та ведена урядом, який створений на народній основі, буде попереду всіх. З цілого серця бажаю, щоб такий час прийшов, та на щасливу майбутність підношу мою чарку, з окликом: Хай живе Україна і її гетьман!"

Генерал Кравс, комендант австро-угорських війск приблизно в місяць по договорі гетьмана з Австрією (22. V.) подає з місця постою (Одеса) австро-угорської схід. команди, звіт про політичні напрямки на Україні.

Аналогічний звіт, п. з. „Звіт про українські відносини" ми вже мали з иншого джерела а іменно: ц. і к. команда жанд. для Галичини і Буковини в Чернівцях з 19. VI. 18. Розв. ч. 435 опубл. 31. VIII — 2. IX. 26. у Свободі.

Булоб дуже вказаним, щоб шановні читачі оба ці звіти собі проаналізували, щоб мати точний образ головно партійного життя на Україні. — Для орієнтації годиться підчеркнути, що команда жандармерії в Чернівцях, з полковником жандармерії Фішером на чолі, не підлягала генер. Кравсові, але Нач. Команді Армії.

Відпис.

Ц. і к. команда Східної Армії Розв. № 831.

Політичні напрямки на Україні.

Розв. Відділ до 13/довіроч.

До ц. і к. Нач. Команди Армії, Розв. Відділ в постою.

Полева почта 332, 28 червня, 1918 р.

Велике число партій, істнуючих на Україні можна зібрати в 3 головні групи.

I.

Горожанські партії:

1) Російський Народний Союз (російські монархісти).
2) Українські націоналісти (українські монархісти).
3) Національна партія Свободи — Кадети.

II.

Уміркованi соціялісти:

1) Народні соціялісти.
2) Жидівська народня партія (заступає виключно інтереси Жидів).
3) Жидівська Сіоністична Партія (заступає створення жидівської держави).
4) Російська соціял-демократична робітнича партія, меншевики;
  а) Союз;
  б) сепаратисти.
5) Жидівська соціял-демократична робітнича партія.
6) Українська соціял-демокр. партія.
7) Польська партія соціялістична (П. П. С.).
8) Польські соціял-демократи.

III.

Соціял-революційні партії:

1) Українська соціял-революційна партія.
2) Жидівська соціял-революційна партія.
3) Російська партія соціял-революціонерів.
  а) праві;
  б) інтернаціоналісти;
  в) ліві.
4) Польська соціял-революційна партія, фракція.
5) Литовські соціял-демократи.
6) Партія анархістів і комуністів та ліве крило російської соц.-демокр. робітничої партії, названої в II. під точкою 4.
  а) інтернаціоналісти;
  б) большевики.

На чолі кожної партії стоїть совіт (рада). В Одесі істнує крім цього совіт робочих депутатів, який стоїть на чолі всіх робітників. До цього совіта висилається відпоручників всіх названих робітничих партій, так що він має 500—600 членів.

Перша група партій була врадувана входом наших війск на Україну, тому, що вони сподівалися від нашої військової сили привернення їхніх давних прав — з егоїстичних мотивів. Члени цих партій є властне тими, що називають наш наступ на революційні партії за слабим та жадають острійшого поступовання. Вони жадають знищення всіх революційних ідей, щоб знова почати самовільне панування там саме, де їх в цьому перепинила революція. Чим енергічнійше ми виступимо супроти соціял-революціонерів, чим більше їх залякаємо, чим більше вони стратять на силі, тим лекше буде опісля віднова горожанського режиму. Революційні ідеї були надто поширені, гасла „абсолютна рівність", „поділ землі" надто примамчиві, щоб уми вже утихомирилися. Буржуазні партії знають, що своє майно, а по більшій части і життя, мають завдячувати тільки вмашерованню австрійських війск. Вони знають, що український уряд не має сили виступити против революційного руху та що теперішний спокій збудований на багнетах центр. держав.

Третя група стоїть на становищі абсолютного опору супроти нас. Наколи не прийшло до збройного спротиву та повстання, то це належить в той спосіб пояснити, що провідники цих партій уважають, що не прийшла хвиля для виступу. Конфіденти повідомляють про засідання та збори, на яких як найзавзятійше агітується проти осередніх держав та обговорюється средства та способи боротьби. Належить сподіватися, що з часом і цю справу залагодиться, бо чим більше уплине часу, тим більше всі здобутки революції йдуть в забуття.

(Далі буде).